

United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Romania Documentation Project

Numele și prnumele interviuatului: Simion Brega

Data nașterii: 1930

Locul nașterii: Pepeni, Republica Moldova

Rola interviului: RG-50.572.0119.01.01

Data interviului: 17 decembrie 2008

Simion Brega, născut în anul **1930**, în satul **Pepeni**, a fost interviuat cu privire la acțiunile împotriva evreilor care au avut loc în localitatea sa. El relatează că a fost martor ocular la strângerea evreilor din sat și adunarea lor, timp de mai multe zile, la primărie. Acolo au fost ținuți un timp, cum spune Simion Brega, și apoi împușcați. El povestește că în seara în care a aflat că vor fi împușcați evreii, tatăl lui a luat familia și au plecat din localitate, deoarece locuiau la 200 de metri de primărie și se temeau, dar a doua zi au revenit și a văzut evreii morți. El spune că evreii au fost împușcați de jandarmi români, dar cu ajutorul localnicilor, printre care: **Ionică Odovei, Gheorghe Țuculencu, Ion Brega, Gheorghe Țurcanu**. El mai spune că evreii împușcați au fost îngropați la **Buzdarești**. De asemenea, amintește de familia Zaslavski care a supraviețuit.

[01]:00:00:00 - [01]:20:57:22

Question: Bună ziua.

Answer: Bună ziua.

Q: Spuneți-ne, vă rog, cum vă numiți.

A: **Brega Simion** Gheroghevici.

Q: Din ce an sunteți născut ?

A: Din anul **1930**.

Q: În ce localitate v-ați născut ?

A: **Pepeni**.

Q: Pepeni ?

A: Da.

Q: Câteva săptămâni în urmă ne-am întâlnit cu dumneavoastră și ne-ați povestit anumite lucruri, evenimente la care ați fost ocular. Acum am venit să vă filmăm ca să vă amintiți încă odată în fața camerei de luat vederi despre ce ne-ați relatat.

În anul 1941, când s-a început războiul, unde vă aflați ?

A: Acasă, aici în Pepeni.

Q: În Pepeni. Vă amintiți cum s-a început războiul ?

A: Puțin îmi amintesc, doar nu mi-oi aminti chiar tot, cum.

Q: Vă amintiți dacă au intrat ostași străini în sat ?

A: Au fost, și ruși și nemți au fost prin Pepeni.

Q: Spuneți-ne, vă rog, înainte de război în Pepeni locuiau evrei ?

A: Locuiau, ei de mult trăiau aici în Pepeni. De când eu pățan am crescut, aici în Pepeni au fost evrei mulți, eu știu, țin minte.

Q: Cam cât de mulți credeți că erau ?

A: Ei, ce, nu pot să spun câți, dar erau multișori, trăiau aici în Pepeni.

Q: Vă amintiți pe cineva dintre dânșii pe nume ?

A: D'apoi cum nu îmi amintesc. Pe ăștia **Zasleavski** îi știu toți, erau acolo de livadă unde trăiam eu, era **Bildic, Strulea**, îl știi și mata cred (se adresează cuiva din încăpere). Țin minte dintre ei, pe toți poate nu chiar, dar țin minte dintre ei.

Q: Dar cum, care erau relațiile, cum se împăca înainte lumea ?

A: Foarte bine se împăcau, ne împăcam noi cu dânșii. Iaca eu țin minte că am trăit acolo în mahală chiar cu tata lui **Aaron Haim**. Ne împăcam, ca moldovenii ne înțelegeam, trăiam în mahală acolo, Haim Zasleaschi, tata lui Aaron.

Q: Ce s-a întâmplat cu evreii când s-a început războiul ?

A: Asta s-a întâmplat: i-au grămădit, i-au strâns.

Q: Cine i-a grămădit ?

A: Jandarmii, postul.

Q: Ați văzut cum i-au grămădit ?

A: Eu vedeam, că mergeau, îi duceau la primărie sus. Dacă eu am trăit acolo în centru...și vedeam cum mergeau.

Q: Puteți să ne povestiți detalii, mai amănunțit cum. Pe cine ați văzut, iată, cum îi duceau la primărie ?

A: Cum pot să spun eu să țin minte toți ? Îți spun că am văzut. Iaca acolo îți spun, Bindic era de la vale de noi acolo unde trăiam, în centru unde am trăit.

Q: Și l-ați văzut ?

A: Am văzut cum mergeau acolo la deal, la primărie sus. Și mai erau, dar nu pot să țin eu minte toți chiar.

Q: Îi duceau pe câte un om, câte un evreu ?

A: Și câte doi mergeau, așa încetișor cum mergeau ei și mergeau sus la primărie.

Q: Îi duceau sub pază sau nu ?

A: Dar eu și pază să văd așa... mergeau, așa ia, mergeau, dar poate și pază era, dar ce. Era și jandarmi, știu că aici la post erau, doi jandarmi erau și șeful de post.

Q: Evreii care se duceau spre primărie aveau ceva lucruri cu dânșii în mână ?

A: Dar ce lucruri ? Iaca mergeau slobod așa, nu aveau nimic.

Q: În sensul că, aveți în vedere cu mâinile goale, fără nimic ?

A: Ce să aibă, sumci, să ducă ceva ? Nu avea nimic.

Q: Cam cât timp ați văzut că iată îi strângeau așa sau că ei mergeau la primărie ?

A: Cât timp ? Poate și azi au mers, poate și a doua zi și au mai mers, într-o zi nu au mai mers ei.

Q: Deci câteva zile ?

A: Câteva zile, că i-au strâns pe toți, mergeau.

Q: Și ați văzut în fiecare zi cum ei mergeau așa spre primărie ?

A: Eu eram acolo, vă spun că am trăit în centru acolo și vedeam, tot vedeam cum îi duceau în sus la primărie.

Q: Duceau și pe copii sau numai pe maturi ?

A: Și copii poate erau, dar eu maturi de acum știu, care erau.

Q: Dar copii nu ați văzut ?

A: Și copii poate erau așa.

Q: Pe urmă la primărie s-a întâmplat...ați fost vreodată la primărie acolo unde era clădirea ?

A: D'apoi cum nu am fost ? Umblam pe drum, dacă eram pățan, eram băitânaș. Și eram pe centru, veneam, mergeam, eram ca copiii.

Q: Și ce ați văzut la primărie ?

A: Ce am văzut, se vedea acolo, era închisă într-o clădire și ce să văd ?

Q: I-au închis și îi păzea cineva ?

A: D'apoi cum nu îi păzea ?

Q: Cine îi păzea ?

A: Jandarmii îi păzea, poate și alții pusese, acolo nu am fost și am controlat, dar jandarmii știu, cu doi jandarmi și șeful de post.

Q: Cât de aproape v-ați apropiat de primărie ?

A: Ei, vreo 50 de metri, 100 de metri dacă era, 50 de metri, dacă drumul aici și clădirea așa era, nu departe de la deal, unde a fost acolo, poșta era

Q: Cam câte zile, câte ore, cât timp i-au ținut acolo la primărie ?

A: Ei, eu nu țin minte cât, tot i-au ținut, nu i-au ținut o zi, tot mai multe zile i-au ținut.

Q: Știți cumva dacă i-au hrănit acolo ?

A: Nu știu de asta. Nu știu că i-au hrănit, că, nu pot să știu.

Q: Dar când v-ați apropiat de primărie se auzea careva sunete dinăuntru ?

A: Ei, ce să, atunci nu se auzea nimic sunete, ședeau închiși...

Q: Voci, glasuri se auzeau ?

A: Poate grăiau, se auzeau huind, dar eu știu ce grăiau ei acolo înăuntru. Ce, nu m-am apropiat acolo, că nu aveam voie, ce să caut eu acolo ?

Q: Dar ce s-a întâmplat cu toate lucrurile și cu gospodăria evreilor care au fost închiși, iată, la primărie ?

A: Au rămas, case au rămas, ce aveau să facă cu dânsesea rămas închise și

Q: Și cu lucrurile ce s-a întâmplat din case ?

A: Nu știu de asta ce s-a întâmplat. Unul cu drept noi, unde trăiam noi acolo, unul Strulea avea dugheană mare tare, era drept față în față cu casa noastră și a încuiat, știu că a fost încuiat magazinul acela, dugheana cum se numea atunci, apoi pe urmă, eu îmi amintesc, nu știu, mata știi cumătră ori nu știi, au venit nemți și au stricat ușa, au tras și au răbuit tot de acolo ce a fost, norodul.

Q: Deci oamenii de unde ?

A: Oamenii din sat de la noi, doar nu aveau să vină străini. Străini, eu știu, poate veneau și străini, dar

Q: Dar nemții au luat și ei ceva ?

A: Dar ce să ia ei ? Ei au fărâmat ușa, au tras cu mitraliera și au stricat lacătul și lumea a răbuit tot de acolo. De asta știu bine, că duceau prin grădini, poate erau și pe aproape de acolo, dar poate erau și mai pe departe din oameni. Nu dovedeau să ducă acasă tot, numai cei mai pe aproape, pe aici pe la noi pin grădină pe unde trăiam noi, pe urmă și-au luat.

Q: Dar cu evreii care au fost închiși în primărie ce s-a întâmplat pe urmă, după, iată, la câteva zile după ce i-au ținut în primărie ?

A: Ce s-a întâmplat ? I-au ucis. Când am auzit noi am fugit de acasă, că tata avea casa, ne-a pus în căruță pe copii și pâine, ce a dovedit acolo, ogheală, și ne-am dus tocmai vreo 7-8 kilometri, de la **Leca** încolo, într-un hârtop.

Q: Dar de ce ați fugit de acasă ?

A: Am fugit că ne temeam.

Q: Că vă temeai ?

A: Apoi știi, și tata a fugit cu noi de acolo, să nu fim acolo ori să nu vedem, cine știe de ce ne-a dus din sat.

Q: Dar cât de departe voi trăiați de primărie ?

A: Era aproape noi am trăit. De la noi până la primărie vreo 200 de metri. Este, sunt vreo 200 de metri, poate mai bine, da...

Q: Și de ce ați hotărât, cum s-a întâmplat, iată, anume, când ați hotărât să fugiți de acasă ?

A: Atunci am auzit că o să ucidă jidanii și seara, seara noi am fugit, și atunci seara i-au și ucis pe dâșii.

Q: V-a spus cineva că au să-i omoare ?

A: Apoi s-a auzit, se auzea, cum să nu audă în sat dacă, se aude, gata, dacă faci ceva, și s-a auzit și ne-a încărcat și am fugit noi din sat. Poate toți nu au fugit, toată lumea, dar noi, și apoi din mahală, tot un om acolo, tot avea cai, și am fugit.

Q: Ce aveți în vedere ? Că sunt două lucruri diferite. Aveți în vedere că ați auzit ceva sunete acolo la primărie sau v-a spus cineva că o să-i omoare pe evrei ?

A: Am auzit așa, dar nu a venit să-mi spună taman mie la ureche ori tatei, ori mamei, eu știu, dar am auzit vorbă că iaca o să ucidă evreii.

Q: Deci vorbe ?

A: Vorbă, știi, vorbă. Și noi am fugit, tata ne-a încărcat în căruță și noi am fugit.

Q: Dar când voi plecaseși de acasă pe dâșii începuse să-i omoare sau nu ?

A: Când am plecat noi de acasă, de acum ieșeam noi din sat, de acum am auzit buhnind. De acum am ieșit în marginea satului, acolo unde ne-am dus noi, apoi am auzit buhnind. Au dat o grenadă, ce-au dat, dar s-a auzit buhnind.

Q: Deci ați auzit ceva explozie ?

A: Am auzit. Apoi noi, e drept, am zis că de acum îi ucid, cred că, dacă s-a auzit buhnind.

Q: Și toată noaptea ați stat... ?

A: Am stat până dimineața acolo pe deal. Dimineața am venit acasă.

Q: Erați numai voi cu căruța sau ?

A: Două căruțe eram acolo.

Q: Două căruțe erați acolo ?

A: Două căruțe, așa, noi și Gheorghe Vaselea, țin minte, eram acolo. Țin minte, îmi amintesc.

Q: De acolo de pe deal ați mai auzit alte sunete ? Se auzea ceva ce se întâmplă în sat ?

A: Nu am auzit nimic. Acolo unde ne-a tras, ne-a tras că era, așa pe, cum era, erau, îmi amintesc, acolo era secară mare, nu știu ce mai era, niște culturi și ne-a tras caii într-o hudiță, acolo într-un drum cam pustiu, știi, nu prea umbla pe acolo țărani. Și am șezut acolo până dimineața.

Q: Și dimineața v-ați întors înapoi în sat ?

A: Dimineața ne-am întors acasă. Când am venit acasă de acum, toți erau uciși.

Q: Ați fost cumva la primărie, ați văzut ce s-a ?

A: Am fost, am fost. Am fost așa aproape, ne-am dus ca copiii și erau încă niște care încărcate cu jidani. Eu am văzut, țin minte. În care erau, încă erau vreo 3 care cu jidani încărcăți, morți.

Q: Vreo 3 caruri ?

A: Vreo 3 caruri, încă îi știu și pe oamenii aceia, îi știu, Gheorghe Gros era cu carul cu boi. Mai în scurt, am văzut.

Q: Și înăuntru în carurile astea erau încărcăți ?

A: Erau jidani morți, uciși.

Q: Mulți erau în caruri ?

A: Erau vreo 3 caruri și erau carurile pline cu jidani. Cred că erau vreo 3, 4 jidani, noi nu ne-am dus acolo chiar la, că ne temeam, din drum așa ne-am uitat.

Q: Din drum v-ați uitat ?

A: Apoi dacă acolo așa aproape, ne-am dus până în deal și ne-am uitat.

Q: Ați putut cunoaște pe cineva dintre acei morți ?

A: Îți spun că numai m-am apropiat acolo. Nu știu, nu am cunoscut pe nimeni cine era acei morți. Nu, nu m-am dus aproape la car, din drum la vreo 50 de metri până la car. Ce, eu m-am dus acolo în ogradă unde erau ? Nu, nu m-am dus. De pe drum, știi, cum ne-am dus pe drum. Ca copiii eram, cum eram noi atunci mărișori.

Q: Dar carurile erau toate în ogradă ?

A: În ogradă, ședeau toate pe loc, nu erau, acolo cum era primăria aceea acolo.

Q: Deci mata ai spus, cine erau cu carurile ?

A: Îi țin eu minte, dar pe toți nu.

Q: Dar cine era acolo ?

A: Unul știu că era **Gheorghe Grosu**, unul de la **Pepeni Noi**, era cu calul cu loitre, cum spuneam noi atunci, loitre, nu așa, dar așa făcut lung, se numea loitre.

Q: Și mai era cineva acolo ? Erau jandarmi sau erau soldați, era cineva acolo ?

A: Ei, foia câte unul, dar acum nu era așa lume multă acolo. De acum era, așa, liniște, numai carele acelea am văzut...am zărit și jandarmi, unii pe acolo erau foiau.

Q: Ați văzut corpurile care erau în caruri, dar ați văzut dacă mai scoteau și alte corpuri dinăuntru sau nu ?

A: Nu am văzut să scoată așa atunci nu am văzut, nu am văzut să scoată dinăuntru, dar carele acelea cum erau, așa am văzut, erau 3 care, țin minte că 3 care erau. Pe unul îl și țin minte, dar pe ceilalți doi nu.

Q: Ați văzut ceva primprejur, erau lucruri sau era ceva primprejurul carurilor ?

A: Dar nu mai era nimic, ce să fie ? Era sânge peste tot locul acela și iaca ce era.

Q: Pe unde era sânge ?

A: Pe scări, pe, unde i-au ucis, sânge, că era scări, știi cum, clădire.

Q: Știți cumva cine i-a omorât ?

A: Nu știu.

Q: Nu ați auzit de la alții ? Nu vorbea lumea din sat ?

A: Au luat parte și, pe care i-au prins jandarmii i-au pus acolo, poate era și premilitari cum se numea atunci, dar și bătrâni au fost dintre ei la ucis. I-au prins și vrei nu vrei te-au pus acolo și de atâta și am fugit noi din sat să nu fie din mahală, dar dintre ei i-au prins. Au fost și la pușcărie dintre ei, care

Q: Au fost la închisoare pe urmă ?

A: Oamenii aceia care au fost i-au închis.

Q: Aveți în vedere pe timpurile sovietice ?

A: Apoi pe celelalte ce era, români era atunci.

Q: Nu, eu vă întreb cine i-au pus la închisoare ?

A: Păi cine, ce pot să știu eu cine i-au pus la închisoare pe dânșii, nu pot să știu.

Q: Nu știți ?

A: Păi ce, pot să știu, că i-au pus rușii, că i-au pus românii...

Q: Dar știți careva nume de familii, persoane care, iată, pe urmă au fost închiși din cauză la omorurile astea ?

A: Nu am înțeles cum, ce ați spus.

Q: Ați spus că au fost premilitari și că au fost și bătrâni care au luat parte...

A: Au fost, au fost dintre ei. Eu știu care au fost, adică am auzit și i-au ridicat dintre ei.

Q: Dar vă aduceți aminte numele lor sau familiile lor ?

A: A fost **Ionică Odovei**, el era mai bolnav, Ionică, acesta, **Moșu Gheorghe Țuculencu**, cine, ei, mai sunt dintre ei.

Q: Data trecută ne-ați spus și despre Ion Brega și...

A: **Ion Brega** a fost tot, acela a fost ridicat pe 25 de ani, dar a venit acasă.

Q: Gheorghe Țurcanu ne spuneți.

A: **Gheorghe Țurcanu**, da, a fost. Am spus, dar de acum uit, Gheorghe Țurcanu a fost.

Q: Știți ce s-a întâmplat cu corpurile, iată astea care le-au încărcat ei în car, ce au făcut cu dânsle ?

A: Corpurile astea, noi am auzit atunci, le-au dus la o carieră încolo, în sat, în carieră, unde erau borți mari. A scos lumea piatră și au rămas borți. Acolo am auzit că îi ducea și i-au trântit. Așa am auzit, dar nu am fost să văd cu ochii mei acolo, dar am auzit că la cariere i-au dus, auzeam.

Q: Dar cum se numește cariera aceea, are vreun nume ?

A: Are nume, la **Buzdarești** se numea. La Buzdarești încoace așa cum ieși din sat, încolo înspre, Buzdarești noi îi ziceam, era carierele acelea unde a scos lumea piatră.

Q: A rămas cineva în viață dintre evreii care erau în sat în [19]41 ?

A: Au rămas, numai **Haim Zaslavski** a fugit cu băieții și apoi a venit înapoi în Popeni. Îi știu bine pe ăștia.

Q: Deci Haim Zaslavski ?

A: Haim Zaslavski cu băieți cu tot. Și era și **Nucală și Moise**, și eu îi știu dacă am trăit în mahală cu dânșii. Au scăpat toți și ei au venit înapoi.

Q: Dar știți cum de ei au scăpat ?

A: Cum au scăpat...fugeau ei, povesteau, când au venit eu vorbeam cu dânșii dacă am trăit bine cu băieții. Noaptea ședeau prin stufărie, prin asta, adică ziua stăteau prin stufărie, dar noaptea s-au dus, noaptea mergeau, se duceau, dar ziua nu puteau să meargă că apoi îi vedeau și puteau să-i prindă, să-i ucidă, cine știe. Ședeau, îmi povesteau băieții aceia care eu eram în mahală cu dânșii.

Q: Și ei tot războiul s-au ascuns sau cât timp au stat ei ascunși ?

A: Apoi tot au fost ei, știu cât timp au fost ei ascunși

Q: Dar pe ei nu îi arestase, ei nu fusesse în școala aceea la primărie ?

A: Ei au fost în școala aceea, dar ei au scăpat. Cum au scăpat ei de acolo, dar au scăpat.

Q: Știți cum au scăpat sau nu ?

A: Nu știu.

Q: Nu v-au povestit niciodată ?

A: Nu, nu mi-au povestit, dar au scăpat. Cum au sărit ei pe ferestre, cum le-au dat drumul cineva care păzea la ferestre, și au fugit, asta nu pot să spun, dar de fugit au scăpat ei.

Q: Și, iată, numai familia lui Haim Zaslavski, numai ei s-au întors în sat ?

A: Numai ei, numai pe dânșii știu, dar de alții nu știu. Poate și alții, dar eu de dânșii știu, că am trăit în mahală acolo cu dânșii.

Q: Vă mulțumesc.